

A debreceni gyógyfürdők rövid története

E kis visszaemlékezés apropóját az a szerencsés esemény ihlette, amikor jelen nagyszerű kiállítású és tartalmú folyóirat főszerkesztőjével „előadásduettet” kellett tartanunk a debreceni MODEM Galéria fürdőkiállításának apropóján. Nyilvánvalóan mindenki számára közsímet, hogy hazánkban a hévízkutak számát tekintve a Tiszántúl messze a leggazdagabb. Már 1794-ben felmerült, hogy a Nagyerdő pihenő-szórakozó hely legyen (pedig akkor a „wellness” kifejezést még messze nem ismerték...). Az ezzel kapcsolatos aktivitás akkor „indult be”, amikor 1818-ban Simonyi Pál (Simonyi óbester) lett a huszárezred parancsnoka. Fontos dátum 1820. szeptember 20., amikor forrásvizet (még nem termálvizet!) találtak a Nagyerdőben. Az „illetékes balneológus” Sándorffi József városi főorvos volt, aki a következőképp fejtette ki véleményét a Városi Tanácsnak: „A színház részére állandó épület keresése közben felmerült egy állandó fürdő felépítésének szükségessége is. 16 éve Bihar vármegye főorvosa lévén, tapasztalatot szerzett az ottani fürdők hasznosítása érdekében. Ezeket kívánja megvalósítani Debrecenben is fürdőház felállításával... Sőt, amint az orvosok, vagy amint a nyavajják kívánni fogják, nemcsak kénköves, hanem vasas, timsós és egyéb fürdőket is készíttetni igyekszem úgy, hogy a tiszta vízzel elkezdve több különböző fürdők legyenek benne...”

Sándorffi korai halála után valószínűleg elhalt volna a lelkesedés is, ha Böszörményi Pál főbíró nem áll az ügy mellé. Miután már Fazekas Mihály megemlékezett róla, hogy a Czina-gáton (a mai Nagyerdei Gyógyfürdő területén) források és gyógyfüvek találhatók, az 1820-as évek elején határoztak a fürdőház építéséről. Az eseményről a mai fürdő falán látható emléktábla eképpen emlékezik meg: „E fürdőtelepen az első fürdőházat Simo-

1. ábra. Az 1826-ben elkészült első fürdőház, mely Povolny Ferenc debreceni építőmester keze nyomán épült. A jellegzetes oszlopos, pilléres homlokzat a számos átépítés ellenére ma is látható

nyi Óbester kezdeményezésére a városkapun kívül építette Debrecen városa 1822-ben Povolny Ferenc debreceni építőmester klasszicista tervei alapján.”

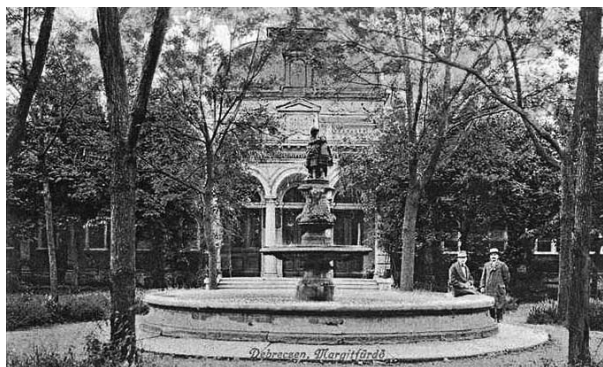
A város a fürdőház építését 1824. július 31-én rendelte meg, melyre Povolny építőmester 15 380 Ft-os árajánlatot adott. Ez magában foglalta a fürdő és a vendéglő terveit és kivitelezését is. A munkát 1824-ban kezdték meg, és az épület 1826. május 1-jére el is készült. A tényleges összköltség, láss csodát, 15 380 Ft volt, pedig a környéken építőanyag alig lévén, a követeket Egerből, a faanyagot meg a hegyekből szállították. A pilléres, timpanonos épület a Nagyerdő egyik ékköve lett (1. ábra). Simonyi

2. ábra. A Nagyerdei Gyógyfürdő termálvizes strandja madártávlatból. A két nyitott termálmedence 1932-ben készült el

óbestér arra is gondolt, hogy huszáraival kialakítsa a városközpontot a Czina-gáttal összekötő homok-sugárutat (Péterfia utca és Simonyi út), melyet kétoldalt fasor szegélyezett. A fürdőt működtetésre 1230 Ft-ért bérbe adták Kiss Orbán Lászlónak. A további fejlesztések keretében 1896-ban megnyílt a gőzfürdő, az épületet pedig többször átépítették, modernizálták.

A fürdő életében nagy fellendülés következett be az első világháború után, amikor az egész országban megnőtt a strandkultusz. A megnövekvő igényekre reagálva 1926-ban alakították ki a 60×20 m-es hideg vizes strandmedencét. A fürdő épületében, ugyancsak Povolny tervei alapján, ebben az évben készült el a Vigadó étterem, amelyet manapság, a későbbi „szocreál” idején (1965) épült betonförméd-

3. ábra. A Margit fürdő egy korabeli képeslapon (Pintye Tibor szívességéből). A fürdő később munkásotthon lett, majd 1960-ban lebontották

nézetű új termálfürdő 1984-ben, az Aquaticum élményfürdő és a Vigadóterasz (szabadtéri étterem) pedig 2003-ban nyitott meg kapuit.

A debreceni termálvíz összetételét tekintve alkáli-kloridos, hidrogén-karbonátos, nátrium-kloridos, jódos, brómos, 65 °C-os hévíz, mely számottevő kalciumot, magnéziumot, metabórsavat és metakovaszavat tartalmaz.

Talán nem mindenki tudja, hogy a történet nemcsak a Nagyerdei Gyógyfürdőről szól. Kevesen emlékeznek a Liszkay fürdőre, amely a mai Szent Anna utcán üzemelt 1847-től néhány évig. Több emlékünkről maradt meg viszont az 1880-as években épült, a Péterfia utca – Füredi út sarkán levő csodálatos épületben működő Margit fürdőről (3. ábra). Mint társasági központ (sajnos) ez volt a munkásmozgalom egyik ked-

4. ábra. A Simonffy utcában (Halköz) működő vízgyógyintézet egy korabeli levelezőlapon (Pintye Tibor szívességéből). Az „intézetben” hideg vizes kezeléseket végeztek

vénytől (Újvigadó) való megkülönböztetésül Régi Vigadónak (Óvigadó) hívnak. Az épületkomplexumot 1940-től a Debreceni Világítási Vállalat működtette.

Közben a mindaddig hideg forrásvízzel működő fürdő életében a másik nagy forradalmat az jelentette, amikor olajkutatás közben, az alföldi, Pávai Vajna Ferenc főgeológus irányításával végzett mélyfúrások során 68 °C-os hévizet találtak a Sámsoni út területén. (Hajdúszoboszló is ekkor indult fejlődésnek.) A strandfürdő is átalakult, 1932-ben két termálstrandmedencét és fedett uszodát építettek. Az épületet 1958-ban nyilvánították gyógyfürdővé (2. ábra). A mai ki-

venc gyülekezőhelye is. Végül a szép épület ennek esett áldozatul: az 1950-es években munkásotthonként üzemelt, majd „lepusztult” állapotban 1960-ban lebontásra ítéltetett. (Ma „csodás” négyemeletes panelházak állnak a helyén...) Végül röviden meg kell emlékeznünk a Halközben (Simonffy utca), a halpiac mellett a század elején létrehozott Vízyógyintézetéről is, ahol hideg vizes kezeléseket folytak (4. ábra). Ma ez lakóházként szolgál.

A debreceni Nagyerdei Gyógyfürdő is a fürdőkultúra egyik gyöngyszeme, ahova érdemes ellátogatni.

DR. SZEKANECZ ZOLTÁN